

KAN KAYBEDEN SAĞLIK BİLİMLERİ ULUSAL SÜRELİ YAYINCILIĞIMIZ ve TÜRK TIP DİZİNİ

Orhan YILMAZ

Ülkemizde sağlık bilimlerinde uluslararası alanda yapılan araştırmaların yayımlandığı süreli yayınlara “Index Medicus”, “gibi dizinlerden kolaylıkla ulaşılabilmesine karşın, son 10 yıla kadar ulusal düzeyde yapılan yayınlara ulaşmak ise güçtü. Herhangi bir dizinleme sisteminin ülkemizde olmaması bilimsel iletişim açısından da oldukça düşündürücüydü. Bilimsel iletişimin dışında, akademik yükseltmelerde önemli bir yere sahip olan akademik dergiler de yetersiz sayılmaktaydı.

Sağlık Bilimleri alanında uluslararası dizinlere kabul edilmiş birkaç dergi dışında 150'nin üstünde ulusal derginin çoğu kendi dizinlerini çıkaramamaktaydı. Türk tıp dergilerinin abone sayıları ne olursa, olsun periyodik bir dizinleme sistemi içerisinde yer almamaları nedeniyle, bu dergilerden yararlanım ve erişim de son derece sınırlı kalmaktaydı. Diğer taraftan ulusal bir dizin oluşturulmadan başlatılan yayın taramaları zaman kaybına ve araştırmacıların birbirinden habersiz olarak benzer araştırmalar yapmalarına da neden olmaktadır.

1994 yılında TÜBİTAK Sağlık Bilimleri Araştırma Grubu bünyesinde, Sağlık Bilimleri alanında ulusal bir dizinleme sistemini ülkemize kazandırmak, yurtiçi yayın kalitesini yükseltmek, dergilerimizin uluslararası düzeyde kabul görmesini sağlamak ve belirlenen kriterlere göre dergileri standardize etmek için “Türk Tıp Dizini” nin oluşturulması amacıyla “ Türk Tıp Dizini Oluşturma Kurulu” çalışmalarına başladı. Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi

Doç. Dr. Orhan YILMAZ - TÜBİTAK - ULAKBİM Türk Tıp Dizini Kurul Başkanı orhan@kbb-bbc.org

Merkezi (ULAKBİM) ile birlikte yürüttüğü çalışmaların sonucu 1993, 1994, 1995, 1996 ve 1997 yılı konu ve yazar dizinleri yayınlandı. 1998 yılından başlayarak ULAKBİM web sayfalarında İNTERNET ortamında da araştırmacıların kullanımına sunuldu. 2001 yılından başlayarak da makalelerin önemli bölümünün özet ve tam metinlerine ulaşmak mümkün olmaktadır.

Türk Tıp Dizini Oluşturma kurulunun çalışmaları 30 Mart 2001 tarihinde ULAKBİM bünyesinde devam etmiştir.

Türk Tıp Dizini Oluşturma Kurulu' nun bugüne kadar yaptığı çalışmalarda hedefi; "Index Medicus" benzeri bir dizin oluşturabilmek ve öncelikle dergilerin şekil ve bir takım olmazsa olmaz kuralları açısından standardizasyonunu sağlamak idi. Diğer taraftan Kurulunun görevi tüm dergileri dizinlemek değil, bazı evrensel kuralları çerçevesinde değerlendirme yapmaktı. Başlangıçta hakemli, danışmanlı olduğu söylenen ya da olduğu sanılan dergiler dizine alınırken, dizine katılabilmeye ilişkin ve akademik yeterlilik eşeli oluşturan çıta geçen süre içerisinde kademe kademe yükseltilmiş ve ilk yıllarda dizine alınan dergilerin bir kısmı daha sonra kurallara uymadığı için dizinde yer almamıştır. Ayrıca, Türk Tıp Dizini'ne alınan dergilerde yayınlanan makalelerin akademik yükseltme ve kabullerde önem kazandığı, YÖK ve üniversitelerde gündeme gelmiş olup, gün geçtikçe artan oranda uygulamaya geçilmesi de dikkat edilmesi gereken olumlu bir gelişme olmuştur.

Türk Tıp Dizininin diğer amaçları da şu şekilde sıralanabilir :

- Sağlık bilimleri alanında araştırma makalelerinin bibliyografik verilerini depolayarak onları gelecek nesillere aktarmak,
- Sağlık bilimleri alanındaki bilim insanlarına ulusal bilgileri sunarak çalışmalarına destek olmak,
- Araştırmaların yaygınlaşmasını sağlamak,
- Böylece araştırma kalitesini arttırırken, kaliteli çalışmaların rekabetini de sağlamak,

- Süreli yayınların kalitesini arttırmak ve sürekliliklerini sağlamak.
- Tıp veri tabanı uygulamasında öncülük yaparak bu konuda danışmanlık hizmetleri sunmak ,
- Bilim dilinin gelişmesine katkıda bulunmak.

Süreli Yayınların Türk Tıp Dizinine Alınma Kriterleri

Süreli yayınları Türk Tıp Dizinine alınma kriterleri az da olsa her yıl gelişen teknoloji ve iletişim araçları doğrultusunda değişen dinamik kararlardır. Süreç içinde değişimlere uğramaktadır. Şu anda uygulanan kriterlere: <http://www.ulakbim.gov.tr/servisler/uvvt/tip/> adresinden ulaşılabilir.

Türk Tıp Dizini'nin başarısı:

Sağlık Bilimleri konusunda ulusal bir dizinleme sistemini ülkemize kazandırarak yurtiçi yayın kalitesinin yükseltilmesi ve standardizasyonunu sağlamayı amaçlayan Türk Tıp Dizini'nin, sağlık bilimleri alanında önemli bir eksikliği giderdiğine inanmaktayız. Bu zaman süresince, ülkemizde sağlık bilimleri alanında yayımlanan dergilerin büyük bölümünün belirlenen kuralları doğrultusunda, uluslararası standartları yakalamış olması sevindirici bir gelişmedir. Bunu Index Medicus'ta dizinlenen ulusal dergi sayısındaki artışla görebildiğimiz gibi giderek artan kullanım istatistiklerinden de görmek olanaklıdır.

Dizin, 1993-1997 yıllarında 'Türk Tıp Dizini' adıyla basılı olarak yayımlanmış, 1996 yılından itibaren de ULAKBİM web sayfası üzerinden elektronik ortamda taramaya açılmıştır. 2000 yılından itibaren makalelerin Türkçe ve yabancı dildeki özlere web ortamına aktarılmaya başlanmış, 2001 yılının tamamına yakın kısmı, 2002 ve 2003 yılının tamamı özlere ile birlikte veri tabanında yerini almaya devam etmektedir. Ayrıca web sayfası olan dergilerin ağ sayfalarına verilen linkler ile araştırmacılar dergi sayfalarından tam metinlere de erişim sağlayabilmektedirler.

Hedefler:

Türk Tıp Dizini çalışmalarında bundan sonrası için gerçekleştirilmesi düşünülen ve istenen hedefler:

- Dergilerin 10 yıllık süreç içerisindeki fiziksel standartlarında göstermiş olduğu başarıyı, makalelerin nitelikleri açısından da yakalamak, tüm dergilerin tam metinlerine ulaşım sağlayabilmek,

-Sağlık bilimleri konusunda terminolojide birlik sağlanmasına katkıda bulunmak, Türkçe tezarus oluşturabilmek,

- Sağlık alanında uluslararası erişilebilen Ulusal kaynakların sayısını arttırarak Türkiye'nin bilgi düzeyini arttırmak,

- Çok sayıda kullanıcıya erişim sağlanması, tüm dergilerin elektronik ortamda ULAKBİM'e ulaştırılması,

-Türk Tıp Dizinine giren dergilerin Science Citation Index (SCI) ' deki atıf sayılarının arttırılması

- Türkiye'de e-dergi yayıncılığının özendirilmesi

- Daha kısa sürede erişimi sağlayacak teknolojileri ülkemize getirerek verimliliği ve ulusal düzeyde artışı sağlamak.

- Yayın etiğine dolaylı yollardan katkı sağlamak

- Veri tabanı işletmeciliğinde öncülük ve danışmanlık yapmak.

- Dünya sağlık bilimleri enformasyonuna tam bir entegrasyon sağlayarak Türk Tıbbının bilgi birikimini uluslar arası alana taşımak.

- Ulusal Etki değeri ve Atıf sıralaması oluşturmak,

- Editörlere ve kullanıcılara yönelik tanıtım ve eğitim toplantıları düzenlenmesi sayılabilir.

Toplantı olarak önceki yıllarda TÜBİTAK tarafından düzenlenen yayıncılık ile ilgili toplantılara destek ve etkin katılım yapılırken, Türk Tıp Dizini Kurulu ilkini 2003 yılında gerçekleştirdiği “ Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık “

Ulusal Sempozyumları düzenlemeye başlamıştır. 28 Mayıs 2004 te yine Ankara TÜBİTAK Feza Gürsey salonunda Türk Tıp Dizini Kurulu'nun 10.yılı onuruna

yapılan 2.Ulusal sempozyuma 300 kadar editör, editör yardımcısı ve yayın kurulu üyesiyle yayıncı katılmıştır. Büyük bir ilgi ile izlenen sempozyumların

gelecek yıllarda değişik konu başlıkları ile yinelenmesi planlanmaktadır.

Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık konusunda bu olumlu gelişmeler olurken, son yıllarda YÖK yasasında yapılan değişikliklerle akademik yükseltmelerde Uluslar arası Dizinlerdeki dergilerin öne çıkarılması bu süreçte olumsuz gelişmelere yol açtığı ve daha da açacağı bilinen bir gerçektir. Ulusal süreli yayıncılığı sorunlu yıllar beklemektedir. Yazarlar, araştırmacılar yazılarını bazılarının kalite ve bilimselliğinden kuşku duyulan yurtdışı dergilere göndermekte, ulusal dergilerimiz yazı sıkıntısı çekmekte ve birçok dergi yayın yaşamına son vermek tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır.

“ SAĞLIK BİLİMLERİNDE SÜRELİ YAYINCILIK -2004 “

2.ULUSAL SEMPOZYUMU

Sonuç bildirgesi

1- Akademik yükseltmelerde ticari bir kuruluş olan SCI (Science Citation Index)'deki yabancı dergilerin, Üniversitelerarası Kurulca esas alması ve ön plana çıkarması nedeniyle, Sağlık Bilimlerinde Ulusal Yayıncılığımızı daha zor günler beklemektedir. Türkiye'de yayınlanan araştırma dergilerimize gönderilen makale başvuruları giderek azalmaktadır.

2- Üniversitelerarası kurul akademik yükseltme ölçütleri içinde yer alan “ yabancı tarama dizinlerine giren dergiler ” tanımına “yabancı tarama dizinlerine giren yerli ve yabancı dergiler “ şeklinde farklılık getirilmesi bu dergilerin başarılarının değerlendirilmesi olarak düşünülmelidir.

3- Tıp, Diş hekimliği, Eczacılık, Hemşirelik, Hastane yöneticiliği, Tıbbi teknisyenlik gibi Sağlık Bilimleri alanındaki ulusal yayınlarımızın bilimsel ve akademik ölçütlerle seçilerek dizinlendiği TÜBİTAK/ ULAKBİM “*Türk Tıp Dizini*” 1994'den başlayarak ciddi bir düzenleme getirmiştir. Bu nedenle “ *Türk Tıp Dizini*”ne alınan “ dergiler, Sağlık Bakanlığınının 2002 yılında oluşturduğu Tıpta Uzmanlık Tüzüğünde yer alan yan dal uzmanlığı başvurularında belirlenen ölçütler içinde yer aldığı gibi, Üniversitelerarası Kurul akademik yükseltmeler yönergesinde de ayrıcalıklı olarak yer almalıdır.

4- Üniversitelerimizin akademik yükseltme ölçütlerinde “ Türk Tıp Dizini ne

alınma “ mutlaka ayrıcalıklı olarak puanlanmalıdır. Ayrıca, hiç zaman kaybetmeden “ulusal bir atıf dizinlemesi” de gerçekleştirilmelidir. Ancak esas olanın atıf sayısından çok gerçek anlamda keşif, buluş ve yenilikler getiren bilimsel gözlem ve araştırmaların Türkiye içinde yapılmasıdır.

5- Ulusal Süreli Yayınlarımızda bir ulusun düşüncelerini gerçek anlamda yansıtan, yaşayan Türkçe' mizin kullanılmasına özen gösterilmelidir. Sağlık bilimlerinde kullanılan dil halktan kopuk ve anlaşılmaz olmamalıdır.

6- Ulusal Sağlık bilimlerinin bilimsel toplantılarında Türkiye Bilimler Akademisinin (TUBA) ve değişik üniversiteler gibi çok sayıda bilimsel araştırma kuruluşunun öncülük ettiği gibi Türkçe'nin kullanılması ve terminolojik birlik sağlanması yönünde çaba gösterilmelidir.

7- Ülkemizde yabancı dilde basılan süreli yayınlarımızda Türkçe'ye öz olarak da olsa yer verilmelidir.

8- Ülkemizde adları var olan ancak denetim ve yaptırımları konusunda çalışmalarını bilemediğimiz; “ etik kurullar” ın uygulamalarını tarafsız ve ödünsüz yapmaları ve tüm akademik kurullarda ve süreli yayınlarda etkinliklerini göstermeleri sağlanmalıdır.

9- Ulusal süreli yayınlarımızda Dünya Sağlık Editörleri Birliğinin önerdiği “ Biyomedikal dergilere gönderilecek yazılarda uyulması gereken kurallar “ göz önünde bulundurulmalıdır. ([Http://www.icmje.org](http://www.icmje.org))

10- Çağdaş bilgi teknolojileri editörlük ve dergi işlemlerinde kullanılmalı ve okuyucusuna ulaşmasında da ek olarak ULAKBİM ağ hizmetlerinden yararlanılmalıdır.

11- Sempozyum çalışmaları doğrultusunda katılımcılara eğitsel ve bilimsel oturumların gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Kaynaklar:

1-National Library of Medicine web: <http://www.nlm.nih.gov>

2-ULAKBİM web: <http://www.ulakbim.gov.tr>

3-Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık. Ed Yılmaz O, TÜBİTAK matbaası. 2003. Ankara.

4-Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2004. Ed Yılmaz O, TÜBİTAK matbaası. 2004. Ankara.